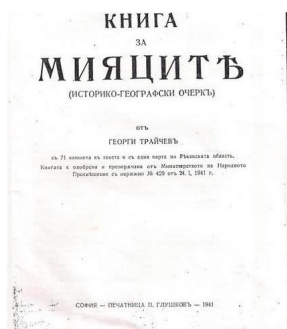

Македонска нација

Авторот во овој дел ни дава една добра слика за процесот на албанизација и исламизација во Западна Македонија, процес поради кој Македонците се иселуваа и процес кој трае до денес.

Георги Трајчев (1869 - 1945), уште познат под псевдонимот Вестителов или Мајков, е просветен деец и револуционер, деец на Македонската револуционерна организација. Роден во Прилеп, во тогашната Отоманска империја, ја завршува Солунската гимназија и станува учител во Дебарскиот инспекторат. Во есента 1896 година станува член на ТМОРО, а во 1908 година претседател на Околинскиот револуционерен комитет во Прилеп. По Втората балканска војна српските власти го протеруваат во Бугарија, каде работи како учител.

Во август и септември 1916 година Трајчев го придружува Љубомир Милетич во рамките на Научната експедиција во Македонија и Поморавјето, а потоа пишува спомени и книги на македонска тематика меѓу кои: „Мариово“ (Македонска библиотека N° 1, Софија, 1923), „Дојран и неговото езеро“ (Македонска библиотека N

о

2, Софија, 1923), „Преспанско езеро“ (Македонска библиотека N

о

4, Софија, 1924), „Манасирите во Македонија, Софија, 1933 и др.

Во 1941 година ја издава „Книгата за Мијаците (Македонска библиотека N° 12, Софија,

1941). Претходно, на 2. февруари 1939 година, на иницијатива на Географското друштво при универзитетот, држи реферат на таа тема, а на 26 март рефератот го повторува во салонот на кино Македонија.

Во предговорот на својата книга за Мијаците тој вели дека „**Во својот живот како егзархиски училишен инспектор во Дебарската епархија, во чиј реон припаѓа и Реканскиот, имал доволно можност да го проучи минатото, ... начинот на живот на тој дел... чии што материјали се предмет на оваа книга**“.

Во продолжение од кои ви презентираме извадоци, авторот Георги Трајчев прави историски осврт на таинствените Мијаци за кои вели:

„Мијаците се племе за кое малку се знае. А тие се споменуваат уште во времето на цар Самуил, кога од оваа средина се појавува првиот Охридски архиепископ Јован во 1018 година, како и многу други видни дејци во подоцнежното време, та дури до ден денешен. За нивната мистериозност треба да помогне фактот дека тие ги населуваат најзападните македонски покраини, изолирани и тешко достапни за странците и посетителите во вдлабнатините на Шар-планина, Бистра, Стогово и Кораб. Исто така и сточарскиот живот ќе допринесе за нивната таинственост. Затворени, со своите многубројни стада од овци и коњи, ... Мијаците тивко го поминуваат својот осамен, самобитен и патријархален живот – пролет и лето во родните места, а есен и зима – доле на југ, кон Вардар и Солунското поле. Освен тоа, оваа изолирана област остана зачувана, зошто не била сцена на војни од странски упади. Едвај во поново време на нив потсетуваат Стеван Верковиќ и Иричек, Григорович, Шафарик. Иако дадоа истакнати просветни дејци, последните, строги, но скромни кон себе и кон својето племе, конзервативни во својот живот, речиси ништо не кажале за нив, а тие (Мијаците) се разликуваат од другите племиња... по своите духовни вредности, по јазикот, карактерот, обичаите, носијата и сл.“

Опишувајќи ја областа во која живеат Мијаците Георгиев пишува: „**Дебарската област се состои од околиците: Дебарска (Горни и Долни Дебар) и Реканска. Последната се дели на два дела: Горна (Голема) Река и Долна (Мала) Река. Реканската околица го носи епитетот од големата река Радика, десна притока на реката Дрим, по чие продолжение се простираат населби и двете страни на брегот. Река (област). Реканска каза (Река) се наоѓа северо-источно од Дебар и е затворена меѓу планините Љуботен, Шар, Кораб, Бистра, Стигово. Реканско граничи: северо-источно со Гостиварско; источно со Кичевско, јужно со Охридско и**

западно со Дебарско. Реканската околија нема централна населба која го носи името Река, како другите околии кои го носат името на градот (Скопска, Прилепска, Кичевска). Во турскиот режим околински центар бил селото Жировница, се наоѓа во Мала Река, а сега околински центар е градчето Галичник (во Мала река). Ете токму таа околија, реканската, ја населуваат Мијаците. Таа брои 47 населби, од кои 24 во Мала Река и 23 во Голема Река.“

Во списокот на населени места авторот ги наведува следните имиња. Во Мала Река (Долна река) се селата: Жировница, Видуше, Болетин, Требиште, Битуше, Велебрдо, Ростуше, Хаџиевци, Присојница, Скудриње, Косоврасти Горно, Косоврасти Долно, Мелничани Долно, Мелничани Горно, Могорче, Осој, Гари, Лазарополе, Тресонче, Селце, Росоки, Сушица, Галичник, Јанче. Голема Река (Горна Река): Киченица, Беличица, Волковија, Сенце, Врбен, Трница, Богдево, Ничпур, Нивица, Бибоње, Жужње, Грекање, Рибница, Реч, Стрезимир, Шировица, Танушане, Џ'бово, Нистрово, Залвајско. Кракорница, Стројче. Во табелата покрај името на место, авторот изнесува податоци за бројот на населението и етничкиот состав.

Покрај ова авторот се осврнува на присилната исламизација и албанизација на која Мијаците биле подложени во последните 150 – 200 години, односно се говори за период кој започнува крајот на 18 и почетокот на 19 век. За овој процес авторот Трајчев вели:

„Населбите во Голема река се сите албанизирани – говорат албански и едни се уште христијански, а други муслимани. А селата во Мала река се чисто „бугарски“ (н.з. македонски), едни христијански, а други муслимански. Целото население на Реканската околија брои 25.559 души, од кои христијани (н.з. Македонци) 12.015 души, муслимани (н.з. Македонци) 6.565 души; христијани (Арнаути) 3.221 души; муслимани (Арнаути) 3.738 души. Мијаци има и надвор од таа област. Тие се населени во селото Смилево (Битолско); Папрадиште и Ореше (Велешко); Еловец (Кичевско); Крушево и раселени се низ други места: Солун, Битола, Скопје, Бугарија (Лом, Видин, Свишов, Софија и други места). Сите бројат околу 5.000 души и избегани се поради Арнаутските зулуми и од страв од потурчување на своите родни огништа, уште пред 150 – 200 години.

Целото население на Долна река (христијани и исламизирани) говорат чисто „бугарски“ (н.з. македонски). А во Горна Река населението говори албански (христијани и муслимани). Само во Селце, Волковија и Киченица има уште стари жители, кои говорат „бугарски“ (н.з. македонски). Исламизирањето на населението во реканскиот крај настанало уште пред 150 години. Сега се случува поход против јазикот на населението,

против „бугарскиот јазик“ (н.з. македонски јазик). Започнуваат катастрофални инвазии на албанските разбојници. За да се спасат делумно од тие опустошувања, започнуваат да се служат со јазикот на разбојниците – албанскиот јазик. На таков начин, преку албанскиот јазик мислеле дека ќе ја сочуваат верата (христијанската)...

Исламизирањето дури ја изменила и носијата..., од чисто мијачка, почнале да носат албанска носија. Така преку јазикот и носијата да можат да личат на чисти Албанци и да се спасат од разбојничките напади. Останатите ... христијани, сепак, најмногу преземала и сега, иако го сменија јазикот (зборувале албански). Мијачката носија ги издавала дека не се чисти Албанци за какви се претставувале, па така се наложило и на тие да ја сменат својата мијачка носија со албанска.

Тоа било пред околу сто години. За ова сведочи фактот дека во родови се забележуваат фрлена мијачка облека на таваните на куќите, или пак при ископување на старите гробови забележани се остатоци на мијачка облека и сребрени украси.“ Кон Мијаците авторот ги вбројува и селата: Маврово – 800 луѓе, Леуново 600 и Никифорово 1.000 лица, кои се соседи на Горна Река, но припаѓаат во Гостиварската околина. И тие, како што вели Трајчев „пред стравот од албанската инвазија, ги смениле носиите (од мијачка во албанска), но го задржале јазикот и христијанската вера.“

За сите тешкотии со кои се соочуваат Мијаците од мрачното минато, како што се: потурчувањето на поголемиот дел од Мијаците и за егзодусот на другите Мијаци од родните огништа, во другите македонски покраини, авторот ја обвинува турската политика и теророт на Албанците. Во контекст на ова тој ќе напише:

„Потурчувањето започна пред 150 – 200 години. Ретко се останати чисти исламизирани села, повеќето се мешани – Исламизирани Македонци и Македонци христијани. Потурчувањето го извршил познатиот Синан паша, љубимец и везир на султанот. Се говори дека тој бил владика од Призрен кој се потурчил и си зел да ги потурчи Мијаците од Реканско. Тој го разрушил и манастирот Св. Архангел.

Францускиот патешественик Лежан (н.з. Гијом) вели дека беговите настојувале да престане потурчувањето бидејќи немало кој да ја обработува земјата. Тогаш бил разрушен и манастирот Св Јован Бигорски“ – ќе напише Трајчев.

За егзодусот на Мијаците, кои ги напуштаат своите родни огништа, Трајчев вели дека исто така не се случил не порано од 150 – 200 години. Говорејќи за нивната преселба тој

вели:

„Некои од избеганите Мијаци формирале нови населби поблиску или подалеку од родните огништа. А други се населиле во старите населби. Значи гратчето Крушево половина на број се Мијаци. Селото Елховица (Кичевско) е чисто мијачко, 80 куќи, населено во блиското соседство на Реканско. Историското село Смилево е подалечна мијачка колонија. Таа се наоѓа во Битолско – Демир Хисар. Најмногу далечни мијачки колонии се: селата Папрадиште и Ореше во Велешко, местноста Азот. Освен овие иселувања имало и други, поединечно или групно во разни градови како што се: Битола, Солун Скопје, каде што ги повикува егзистенцијата стопаните. Не помалку се иселени Мијаци во Бугарија, кои се сместени во Софија, Лом Видин, Свиштов и на други места. Мијаци има и во Романија и Србија.“

Авторот во овој дел ни дава една добра слика за процесот на албанизација и исламизација во Западна Македонија, процес поради кој Македонците се иселуваа и процес кој трае до денес.

Продолжува